

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu Kateřiny Šimáčkové, soudce Tomáše Lichovníka a soudce zpravodaje Davida Uhlíře ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **J. K.**, t. č. ve věznicí, zastoupeného JUDr. Vítězslavem Květenským, advokátem se sídlem Křížíkova 16, Praha 8, proti rozsudku Městského soudu v Praze, soudu pro mládež, sp. zn. 67 Tmo 3/2016 ze dne 23. února 2016 a proti usnesení Nejvyššího soudu, soudu pro mládež, č. j. 8 Tdo 830/2016-54 ze dne 27. července 2016, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

O d ů v o d n ě n í :

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Včas podanou ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí Městského soudu v Praze a Nejvyššího soudu, která vydaly jako soudy pro mládež, jimiž podle něj bylo porušeno jeho ústavně zaručené základní právo na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (dále jen „Úmluva“) a porušen princip presumpce nevinny, který vyplývá z čl. 40 odst. 2 Listiny.

2. Z obsahu spisového materiálu Obvodního soudu pro Prahu 4, soudu pro mládež, který Ústavní soud k projednání ústavní stížnosti vyžádal, vyplývá následující.

3. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4, soudu pro mládež, ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 3 Tm 5/2015, byli stěžovatel a další dva spoluobvinění uznáni vinnými, že všichni společně dne 12. 10. 2013 kolem 01:00 hodin na specifikovaném prostranství veřejnosti přístupném v Praze v blízkosti stanice metra s dalšími dosud neztotožněnými spolupachateli úmyslně fyzicky napadli poškozeného úderem a kopy, kdy nejprve obviněný D. H. napadl poškozeného kopy směřujícími na oblast hlavy, čemuž se poškozený ubránil, povalil obviněného na zem a v důsledku toho byl ze strany obviněného mladistvého J. E. a obviněného mladistvého stěžovatele a dalších dosud neztotožněných spolupachatelů fyzicky napaden tak, že tyto osoby se na poškozeného vrhly a pěstmi a kopy jej mlátily především do oblasti obličeje, kdy po jednom z mnoha úderů nebo kopů se poškozený svalil na zem, a v důsledku tohoto napadení utrpěl poškozený tříštivou zlomeninu horní čelisti, zlomeninu křídlového výběžku kosti klínové vpravo, zlomeninu v oblasti čelně nosního švu s porušením stěny čelní dutiny,

zlomeninu nosní přepážky, prolomení dna očnic, rozvolnění švů mezi lící (jařmovou) a čelní kostí a horní čelistí, rozsáhlý podkožní emfyzém (rozedma) v oblasti pravé tváře, v jámě podspánkové vpravo, pod čelistí vpravo, masivní otok a krevní výron v pravé očnici a krvácení do přední oční komory, které si vyžádalo odborný lékařský zákrok v nemocnici na klinice ústní, čelistní a obličejové chirurgie, kde byl poškozený hospitalizován od 12. 10. 2013 do 16. 10. 2013, a z hlediska soudně lékařského lze toto poranění považovat za těžké ublížení na zdraví a dále ze závěrů znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, vyplývá, že v důsledku napadení poškozený utrpěl a do současné doby trpí posttraumatickou stresovou poruchou hodnocenou z hlediska soudně lékařského jako těžká újma na zdraví.

4. Takto popsané jednání obviněných soud prvního stupně právně kvalifikoval u obviněného D. H. jako zločin a u stěžovatele a druhého mladistvého obviněného jako provinění těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku a jako přečin, resp. provinění, výtržnictví, podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, to vše spáchané ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. Za to stěžovateli a druhému mladistvému obviněnému uložil podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 31 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zák. č. 218/2003 Sb.“) a § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnné trestní opatření odnětí svobody každému v trvání dvou let a šesti měsíců, pro jehož výkon každého z nich zařadil do věznice s dozorem. Zároveň zrušil výrok o trestu uložený stěžovateli rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 3 Tm 11/2014, jakož i všechna další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Soud dále rozhodl o náhradě škody.

5. Proti tomuto rozsudku podali všichni obvinění odvolání. V jejich neprospěch (ovšem pouze do výroku o trestu) tak učinil i státní zástupce. Městský soud v Praze, soud pro mládež, z podnětu všech těchto podání rozsudkem ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 67 Tmo 3/2016, napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušil ve výroku o uloženém trestu a trestních opatřeních a způsobu jejich výkonu u všech obviněných, a ve výroku o náhradě škody. Sám nově rozhodl při nezměněném výroku o vině tak, že stěžovateli uložil za tato provinění a sbíhající se provinění krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku v jednočinném souběhu s proviněním neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 3 Tm 11/2014, podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 31 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb. a § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnné trestní opatření odnětí svobody v trvání čtyř let, pro jehož výkon jej podle § 31 odst. 5 zák. č. 218/2003 Sb. zařadil do věznice pro ostatní odsouzené, konkrétně do věznice s dozorem. Současně zrušil podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku výrok o trestu z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 3 Tm 11/2014, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Soud dále rozhodl o trestním opatření a trestu pro další dva spoluobviněné a o náhradě škody.

6. Stěžovatel (a jeden ze spoluobviněných) podal dovolání. Nejvyšší soud, soud pro mládež, jej usnesením ze dne 27. 7. 2016, č. j. 8 Tdo 830/2016-54, odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

7. V ústavní stížnosti stěžovatel hodnotí zjištěný skutkový stav. V části týkající

se vzniku a následků zranění poškozeného proti zjištěním obecných soudů nemá námitek. Zásadní rozpor shledává v otázce totožnosti pachatelů stíhaného protiprávního jednání. Stěžovatel i další dva spoluobvinění zcela popírají, že by se jej dopustili. Jediný, kdo je usvědčuje, je poškozený.

8. Stěžovatel zmiňuje, že své výpovědi v průběhu času poškozený rozšiřoval a konkretizoval. Identikit jednoho z pachatelů byl schopen sestavit až po půl roce. Poškozený vystudoval scenáristiku a realizuje se ve filmové branži. Ve výpovědi uvedl, že jeden z útočníků mu připomínal mladší verzi seriálového herce Davida Anderse. Stěžovatel vyslovuje domněnku, zda za těchto okolností poškozený skutečně zpracoval identikit spoluobviněného, nebo zda se jednalo spíše o identikit uvedeného herce. U dalších spoluobviněných totiž poškozený nebyl schopen identikit sestavit.

9. Z vyjádření poškozeného stěžovatel cituje, že jej jedna z fotek „přitáhla a poskočilo mu srdce“, což pro něj byl ukazatel. Z toho stěžovatel usuzuje, že poškozený je člověk náchylný k ovlivnění vlastním podvědomím a nikoli faktickými pocity. Stěžovatel připomíná, že výpověď poškozeného se neshoduje v otázce, který z pachatelů měl v inkriminovanou chvíli obuty světlé boty, i v množství vypitého alkoholu.

10. Stěžovatel z toho dovozuje, že vzhledem k uvedeným skutečnostem měl soud věrohodnost poškozeného prověřit zpracováním posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie, a že měla být provedena i rekoznice *in natura*.

11. V závěru stěžovatel uvedl, že podle rozhodnutí soudů se trestné činnosti dopustil ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku s dalšími spoluobviněnými. Uvedl, že v takovém případě je třeba odpovědnost k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby nebo k okolnostem přitěžujícím posoudit u každého ze spolupachatelů samostatně a individuálně v závislosti na jeho zavinění. Je-li tedy při úmyslném útoku na zdraví provedeném ve spolupachatelství způsobena těžká újma na zdraví nebo smrt, musí být zavinění tohoto těžšího následku zkoumáno u každého pachatele samostatně (poukázal tu na rozsudek bývalého Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 23. 12. 1969, sp. zn. 5 Tz 90/69, publikovaný pod č. 20/1970 Sb. rozh. tr.).

12. Stěžovatel namítá, že ani jeden z obecných soudů nespecifikoval, kdo a jakým způsobem se konkrétně podílel na následku posuzovaného trestného činu, přičemž ani sám poškozený neuvedl, jak a v jaké fázi napadení se na něm stěžovatel podílel a zda to byl vůbec on, kdo mu zasadil některý z úderů nebo kopů.

II. Vyjádření účastníků řízení

13. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřili účastníci a vedlejší účastníci řízení.

14. Nejvyšší soud ve svém vyjádření uvedl, že neshledal žádné pochybení ze strany obou soudů nižších stupňů v hodnocení důkazů, přičemž dle jeho názoru tyto soudy velmi podrobně a naprosto přesvědčivě vysvětlily, jak posuzovaly věrohodnost

usvědčujících důkazů, zejména pak svědeckou výpověď poškozeného. Nejvyšší soud ve svém vyjádření zejména vyzdvihl mimořádnou schopnost poškozeného identifikovat pachatele, což podle Nejvyššího soudu bezpečně provedl se skutečně nevšední precizností.

15. Městský soud v Praze kauzu rekapituloval a primárně odkázal na svůj rozsudek.

16. Obvodní soud pro Prahu 4 se nevyjádřil, jelikož neměl k dispozici spisový materiál.

17. Nejvyšší státní zastupitelství se ztotožnilo s napadeným usnesením Nejvyššího soudu a navrhlo ústavní stížnost odmítnout, a to zejména z důvodu, že stěžovatel v dovolacím řízení neuplatnil některé namítané vady ve skutkových zjištěních. Z věcného hlediska došlo k závěru, že soudy řádně hodnotily důkazy. Jako stěžejní označilo výpověď poškozeného, přičemž zdůraznilo, že při rekognici podle fotografií a při agnoskaci (opakovaném poznávání při soudním jednání) poškozený stěžovatele jednoznačně poznal. Podle Nejvyššího státního zastupitelství vinu stěžovatele nepřímou potvrdila i zjištěná komunikace stěžovatele a dalších obviněných na sociálních sítích.

18. Městské státní zastupitelství v Praze bylo názoru, že soudy řádně zjistily skutkový stav bez důvodných pochybností, přičemž ve svém vyjádření zdůraznilo věrohodnost výpovědi poškozeného, kterou považovalo za stěžejní důkaz.

19. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 4 se ztotožnilo s rozhodnutími soudů a odkázalo na předchozí řízení.

20. Poškozený prostřednictvím svého právního zástupce uvedl, že s rozsudky obecných soudů souhlasí a že pokládá stav dokazování za dostatečný. Poukázal zejména na to, že jeho svědectví ve spojení s dalšími nepřímými důkazy poskytlo dostatečný základ pro jednoznačné vyslovení viny stěžovatele. K námitkám stěžovatele poškozený uvádí: „Stěžovatel uvádí, že je možné, že jsem člověk náchylný k tomu, abych se nechal ovlivnit podvědomím. Dále tvrdí, že nahrazuji či doplňuji faktické vjemy pocity. K těmto účelovým tvrzením lze jen uvést, že se vůbec nezakládají na pravdě, nejsou ničím podloženy a z mých vyjádření nelze nic podobného dovozovat. Pochopitelně „srdce poskočí“ komukoliv, kdo se po nějaké době setká s obrazem člověka, který ho brutálně napadl a způsobil mu kruté bolesti a trvalé následky. Všechny pachatele jsem při rekognici bez váhání označil, aniž bych je znal. Bez váhání jsem je označil mezi množstvím dalších anonymních jedinců, jelikož jsem je 100% poznal. Není náhodou, že jsem poznal tři pachatele, kteří jsou přátelé a byli v inkriminovaný den na místě útoku. Hypotetická pravděpodobnost, že bych mezi řadou anonymních a podobných osob označil 3 osoby a následně by se ukázalo, že jsou náhodou přátelé a náhodou byli ten večer na místě napadení, hraničí s nulou. Samotná skutečnost, že jsem s naprostou jistotou označil právě pachatele, a nikoliv jiné osoby, které mi byly předloženy a v daný den byly asi někde úplně jinde, prokazuje, že netrpím žádnými bludy a nenahrazuji své vzpomínky pocity. Prostě jsem si po čase vzpomněl a prožité trauma vybavil.“

21. Vedlejší účastníci J. E. a D. H. (stěžovatelovi spoluobvinění) se prostřednictvím svého právního zástupce vyjádřili, že s ústavní stížností stěžovatele

souzní, zejména pak s tvrzením, že rozhodující důkaz prostřednictvím výpovědi poškozeného, kterou označují za nevěrohodnou, nemůže dostačovat k bezpečnému prokázání viny stěžovatele ani jich samotných.

22. Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků poslal Ústavní soud na vědomí právnímu zástupci stěžovatele.

III. Hodnocení věci Ústavním soudem

23. Ústavní soud opakovaně připomíná, že jako soudní orgán ochrany ústavnosti není oprávněn zasahovat do rozhodovací činnosti obecných soudů. Podle čl. 90 Ústavy jen soud, který je součástí soustavy soudů, rozhoduje o otázce viny a trestu, tzn. že hodnotí důkazy podle svého volného uvážení a v rámci stanoveném trestním řádem, přičemž zásada volného hodnocení důkazů je výrazem ústavního principu nezávislosti soudů. Pokud soud při svém rozhodování respektuje podmínky dané ustanovením § 2 odst. 5, 6 trestního řádu, jakož i ustanovení § 125 trestního řádu a jasně vyloží, o které důkazy svá skutková zjištění opřel, jakými úvahami se při hodnocení provedených důkazů řídil a jak se vypořádal s obhajobou, není v pravomoci Ústavního soudu, aby takové hodnocení přehodnocoval, byť by se s ním neztotožňoval. Důvod ke zrušení soudního rozhodnutí je dán mimo jiné za situace, kdy lze uvažovat o extrémním nesouladu mezi prováděnými důkazy, zjištěními, která z těchto důkazů soud učinil, a právními závěry soudu, jinými slovy, kdy jeho rozhodnutí svědčí o možné libovůli (srov. nález sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995, N 34/3 SbNU 257, nález sp. zn. III. ÚS 166/95 ze dne 30. 11. 1995, N 79/4 SbNU 255).

24. Čl. 6 odst. 2 Úmluvy i čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. čl. 40 odst. 2 Listiny (požadavky na spravedlivý proces) vyžadují kromě jiného, aby vina obviněného byla prokázána zákonným způsobem a aby obviněný byl považován za nevinného, dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem nebylo o jeho vině rozhodnuto. Součástí účelu uvedených ustanovení Úmluvy i Listiny je i požadavek zákazu svévole a/nebo libovůle při hodnocení důkazů.

25. Proto s ohledem na použité důkazní prostředky Ústavní soud provedl přezkum ústavnosti napadených rozhodnutí. Zaměřil se při něm především na to, zda proces jako celek měl spravedlivý charakter (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schenk proti Švýcarsku ze dne 12. 7. 1988, A140) s důrazem na respektování principu presumpce neviny, z něhož kromě pravidla, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž pravidlo *in dubio pro reo*. Toto pravidlo (§ 2 odst. 5 tr. řádu, čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy) znamená, že není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného [srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004 (N 26/32 SbNU 239) nebo II. ÚS 2142/11 ze dne 8. 8. 2013 (N 141/70 SbNU 323) a mnohé další].

26. Nedodržení zásady presumpce neviny nemá pouze za následek, že by nevinní lidé byli odsouzeni, ale i to, že skuteční pachatelé by byli nepotrestáni, což by způsobovalo ohrožení společnosti. Nelze tak jinak než vyžadovat nejvyšší standard

při rozhodování o vině a při nedosažení tohoto standardu je nutné shledat obviněného nevinným, jakkoli pravděpodobná se jeho vina může zdát.

III. a) Právo na spravedlivý proces a důkazní řízení

27. Ústavní soud je povolán zasáhnout do pravomoci obecných soudů a jejich rozhodnutí zrušit v situacích, kdy právní závěry obsažené v napadených rozhodnutích jsou v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními anebo z nich v žádné možné interpretaci nevyplývají (srov. např. náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995), popřípadě jsou-li skutková zjištění v extrémním nesouladu s provedenými důkazy, jinými slovy tehdy, když rozhodnutí obecných soudů svědčí o jejich možné libovůli (srov. náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 166/95 ze dne 30. 11. 1995 nebo usnesení sp. zn. IV. ÚS 2709/13 ze dne 7. 3. 2014).

28. Z uvedených východisek a mezi přezkumné činnosti Ústavního soudu je nutno vycházet i v nyní posuzované věci, v souvislosti s posouzením způsobu, jakým orgány činné v trestním řízení prováděly důkazy. Vina stěžovatele je podle závěrů obecných soudů postavena předně na výpovědi poškozeného a s ním provedené rekognici podle fotografií.

29. Ze zásady volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu) plyne pro orgán činný v trestním řízení, který řízení vede, povinnost, aby si sám stanovil kvalitativní i kvantitativní meze dokazování, a to s vědomím důsledků pro případná další stadia téhož trestního řízení. Při hodnocení důkazů, které finálně provádí obecný soud při rozhodování ve věci samé, pak je v rámci analýzy přisouzena získanému důkazu určitá hodnota, pokud jde o jeho závažnost, zákonnost a věrohodnost (pravdivost). Hodnocení důkazu tak určuje jeho důkazní moc.

30. Striktní dodržení procesních předpisů platných pro provádění konkrétního důkazu (zákonnost) a správné zachycení (zdokumentování) průběhu provádění pro pozdější doložitelnost mají na důkazní sílu konkrétního důkazu zásadní vliv. Orgán činný v trestním řízení, který konkrétní důkaz provádí, tak může bezvýhradným lpěním na procesní čistotě a zohledněním poznatků odborné literatury velmi posílit jeho důkazní moc. V opačném případě může být jeho postup příčinou snížení významu či následné nepoužitelnosti jinak relevantního důkazu.

31. Otázku, jakým způsobem by, vedle procesní čistoty při provádění, mohl orgán činný v trestním řízení důkazní moc důkazu posílit, by si měl klást předně u důkazů, u nichž lze předpokládat, že zůstanou v dalším řízení osamoceny, či je-li již zřejmé, případně hrozí, že je nebude možné či vhodné (např. s ohledem na nutnost ochrany práv oběti) v dalším řízení opakovat.

III. b) K institutu rekognice

32. Rekognice je specifickou formou výsledku poznávající osoby, je tedy zvláštním způsobem dokazování. Jedná se o samostatnou metodu kriminalistické identifikace, spočívající v tom, že osoba poznávající v souvislosti s vyšetřováním

trestného činu znovu poznává, a tím ztotožňuje nějakou osobu nebo věc [srov. nález sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007 (N 159/47 SbNU 75)].

33. Poznávající osoba tak činí na základě skutečností, které sama bezprostředně vnímala svými smysly. Rekognice často splňuje podmínky stanovené v § 160 odst. 4 tr. řádu pro neodkladný úkon, zejména v případě ukázání osob svědkovi, jestliže nejsou k dispozici jiné prostředky, jak objasnit skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání, a bývá tak prováděna podle § 158a tr. řádu. Z povahy věci se jedná o úkon zásadně neopakovatelný, s výjimkou, o níž bude pojednáno níže.

34. Trestní řád stanoví základní podmínky, za kterých je možné provést rekognici osoby (§ 104b tr. řádu). Rekognice se koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost. K provádění rekognice se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněná. Před rekognicí se poznávající osoba vyslechne o okolnostech, za nichž osobu nebo věc vnímala, a o znacích nebo zvláštnostech, podle nichž by bylo možno osobu nebo věc poznat. I na základě těchto charakteristik je poznávaná osoba umístěna mezi nejméně tři figuranty, kteří se od ní výrazně neodlišují. Není-li možno ukázat osobu, rekognice se provede podle fotografie, která se předloží poznávající osobě s fotografiemi nejméně tří dalších podobných osob. Tento postup nesmí bezprostředně předcházet rekognici ukázáním osoby. Pro rekognici jinak platí ustanovení trestního řádu o výpovědi obviněného a svědka. Po provedení rekognice se poznávající osoba vyslechne znovu, je-li třeba odstranit rozpory mezi její výpovědí a výsledky rekognice.

35. Byť to zákon výslovně nepředpokládá, musí proběhnout určitá doba mezi výslechem a rekognicí, aby bylo možné zajistit figuranty, kteří budou odpovídat znakům, které popsala poznávající osoba při výpovědi (srov. Konrád Zdeněk a Veselá Jitka. Rekognice. Praha: Policejní akademie ČR, 2008, str. 47). Rekognici je možné provést pouze tehdy, pokud poznávající osobě nebyla poznávaná osoba již ukázána.

36. Ústavní soud se několikrát vyjádřil k institutu rekognice. Označil ji za důkazní prostředek, který významně přispívá k náležitému objasnění trestných činů a spravedlivému potrestání jejich pachatelů. Kromě uvedeného plní rekognice i další účel, konkrétně vyloučení nevinných osob z podezření; chrání tedy nevinné před neodůvodněným stíháním a odsouzením [nález sp. zn. III. ÚS 256/01 ze dne 21. 3. 2002 (N 37/25 SbNU 287), obdobně nález sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007 (N 159/47 SbNU 75)]. V nálezu sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007 (N 159/47 SbNU 75) Ústavní soud po obsáhlém zhodnocení dospěl k názoru, že povinnost strpět provedení rekognice není v rozporu s právem neobviňovat sám sebe.

37. Aby nedošlo k nesprávnému označení či záměně poznávané osoby nebo věci za osobu nebo věc, která s předmětnou věcí nesouvisí, je nutné schopnosti poznávající osoby zaznamenat, uchovat a znovuvyhodnotit v minulosti vnímané skutečnosti podrobit určitému testu. Ten spočívá v tom, že poznávaná osoba nebo věc bude zařazena mezi osoby nebo věci, které se od ní výrazně neodlišují (§ 104b odst. 3 trestního řádu), aby poznávající osoba nebyla postavena před možnost jednorázové nahodilé volby jen ze dvou variant, pokud by jí byla poznávaná osoba či věc ukázána samotná (s výroky: poznávám – nepoznávám). Pouze tak je možné předejít některým chybným identifikacím pouze na základě specifických vnějších znaků (např. věku, etnicity či

výšky).

38. Ústavní soud se několikrát vyjádřil k tomu, co znamenají výrazné odchylky mezi poznávanými osobami. Obecně zmínil, že poznávané osoby by se měly lišit, ale nikoli výrazně „zejména vzrůstem, obličejem a jeho úpravou (vousy, barva), vlasy (barvou, množstvím a délkou), oblečením, věkem, apod.“ (usnesení sp. zn. II. ÚS 132/04 ze dne 15. 6. 2004). V jiném rozhodnutí Ústavní soud shledal za nepřijatelné, že jedna ze čtyř osob byla o více než 13 let mladší [nález sp. zn. IV. ÚS 37/01 ze dne 22. 10. 2001 (N 154/24 SbNU 133)]. K obdobným, byť obecnějším závěrům, dospěl i Evropský soud pro lidská práva ve svém rozsudku *Zashevi* proti Bulharsku ze dne 2. 12. 2010 č. 19406/05 (§ 44 a násl.).

39. Ústavní soud se také věnoval situacím, kdy rozhodujícím či jediným důkazem byla právě rekognice (nález sp. zn. I. ÚS 1095/15 ze dne 30. 7. 2015), přičemž stanovil, že v rámci celého řízení musí nastat alespoň jeden okamžik, kdy obhajoba mohla být přítomna poznání osoby (ať již v průběhu rekognice či agnoskace) a aktivně na něj reagovat [blíže srov. nález sp. zn. I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015 (N 43/76 SbNU 591), body 26-36]. Ústavní soud opakovaně zdůrazňoval význam ostatních důkazů pro spravedlivé odsouzení, když sice shledal nevhodnost či nezákonnost postupu při provádění rekognice, ale nikoli porušení práv stěžovatelů; vina stěžovatelů byla v takovýchto případech jednoznačně prokázána dalšími důkazy (srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 21/14 ze dne 12. 8. 2014, bod 5; usnesení sp. zn. I. ÚS 2414/13 ze dne 24. 3. 2014; usnesení sp. zn. IV. ÚS 739/11 ze dne 25. 7. 2012). Obdobně se vyjádřil i Nejvyšší soud, který sice v konkrétní kauze shledal, že obviněný byl jediný holohlavý a s bradkou mezi poznávanými osobami, a proto by takto nevhodně provedená rekognice neobstála, pokud by jí nedoplňily další důkazy, které obviněného jednoznačně usvědčovaly (usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. 8 Tdo 951/2015, obdobně usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 2. 2016, sp. zn. 8 Tdo 32/2016 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 6. 2016, sp. zn. 8 Tdo 696/2016).

40. Ústavní soud se dále zabýval otázkou, zda je možné rekognici opakovat. Byť je rekognice obecně neopakovatelným úkonem, byla-li rekognice provedena podle fotografií, je podle Ústavního soudu (a v souladu s právníckou literaturou, viz Půry, F. In Šámal, P. a kol. *Trestní řád I, II, III. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1540) možné následně provést rekognici *in natura* [srov. nález sp. zn. I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015 (N 43/76 SbNU 591)]. Mezi rekognicí podle fotografií a *in natura* by nicméně měl být určitý časový odstup (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. 6 Tdo 675/2016, bod 32), aby poznávající při rekognici *in natura* měl lepší možnost poznat pachatele a nikoli osobu, kterou by měl v čerstvé paměti z rekognice podle fotografií.

41. I za předpokladu, že je rekognice *in natura* prováděna s časovým odstupem od provedení rekognice podle fotek, je výsledek takto „opakované“ rekognice třeba hodnotit velmi obezřetně. Paměťová stopa poznávajícího je totiž výrazně ovlivněna dříve ukázanými fotografiemi (srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 2435/13 ze dne 21. 5. 2014, bod 9, srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 5 Tdo 413/2012). Problematicky vnímá opakovanou rekognici i kriminalistická literatura, když soudí, že „poznávající osoba by nepracovala s tím, jak poznávanou osobu vnímala v rámci rekognice mezi dalšími osobami, ale s tím, co si vybavuje z rekognice podle fotografií.

Potom by sice mohla označit osobu obviněného, ale nikoliv osobu pachatele.“ (Fryšták Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika*. 2004, 4, str. 287; obdobně Seifertová Pavlína. Některé aspekty rekognice. *Trestní právo*. 2009, 11, str. 29 a Brázda Jan. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*. 2008, 2, str. 46).

42. Velmi limitovaně je třeba vyhodnocovat i důkazní sílu výsledku agnoskace (opakovaného poznávání pachatele), byla-li dříve provedena rekognice. Paměťová stopa poznávajícího je totiž v takové situaci jednak ovlivněna dříve ukázanými osobami (či jejich fotografiemi) a poznávající je navíc postaven do situace, v rámci které jsou účastníkům již přiřazeny určité role, přičemž nemá možnost volby z figurantů. Ústavní soud sice připustil možnost použití agnoskace jako důkazního prostředku (srov. usnesení sp. zn. II. ÚS 2/03 ze dne 25. 2. 2003, usnesení sp. zn. IV. ÚS 1335/11 ze dne 30. 8. 2011 či usnesení sp. zn. I. ÚS 2414/13 ze dne 24. 3. 2014), zároveň se ale vyjádřil, že agnoskace nemá „kvalitu důkazního prostředku rekognicí“ (usnesení sp. zn. III. ÚS 542/05 ze dne 7. 3. 2006), a proto je třeba ji přiznat tomu odpovídající důkazní moc.

III. c) Jak je možné podpořit důkazní sílu rekognice

43. Výsledná důkazní síla rekognice, jakožto úkonu v zásadě neopakovatelného (za jistých okolností i neodkladného), který může ve svém celku s výpovědí poznávající osoby zůstat jako klíčový důkaz o vině, může být aktivitou orgánu činného v trestním řízení, který ji provádí, výrazně posílena. Vedle zcela zásadního požadavku na respekt k procesním předpisům je možné najít vodítko v odborné literatuře z oboru psychologie a kriminalistiky.

44. Vědecké výzkumy zaměřené na proces rekognice shrnuje a rekapituluje zejména publikace Wells, Gary. *Eyewitness identification: Systemic reforms*. *Wisconsin Law Review*. 2006, 2, 615-643. Jeho doporučení se shodují s doporučeními ostatních shrnujících výzkumů, zejména doporučeními americké psychologicko-právní skupiny, publikované jako Wells Gary L., Small Mark, Penrod Steven, Malpass Roy S., Fullero Solomon M. a Brimacombe C. A. E. *Eyewitness identification procedures: Recommendations for lineups and photospreads*. *Law and Human Behavior*. 1998, 22(6), 603-647, dále publikace Dyssart Jennifer a Lawson Victoria Z., *Eyewitness Research In Bruinsma G. a Weisburd D. Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. New York: Springer Science+Business Media, 2014, s. 1530-1538 a článku Klobuchart Amy a Caligiurit Hilary Lindell. *Protecting the innocent/convicting the guilty: Hennepin County's pilot project in blind sequential eyewitness identification*. *William Mitchell Law Review*. 2005, 32(1), 1-26. Česká kriminalistická věda správně provedenou rekognici pak definuje zejména v pracích Konrád Zdeněk a Veselá Jitka. *Rekognice*. Praha: Policejní akademie ČR, 2008, Musil Jan, Konrád Zdeněk a Suchánek Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004 či Protivínský Miroslav a Tiplica Mircea. *Teorie a praxe dokazování v trestním řízení znovupoznáním osob a věcí*. *AUCI*. Praha: Univerzita Karlova, 1986.

45. Z uvedené zahraniční a české kriminalistické literatury plyne, že pro vyšší

přesvědčivost a průkaznost rekognice je možné zohlednit následující poznatky. V průběhu ukazování jedné baterie osob by mezi poznávané osoby měla být zařazena jen jedna podezřelá osoba. Ačkoli se od tohoto dlouhou dobu uznávaného kriminalistického pravidla odchyľují některá nedávná rozhodnutí Nejvyššího soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 5 Tdo 429/2015 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 5 Tdo 413/2012), s ohledem na uvedený záměr je spíše vhodnější se uvedeného pravidla přidršet. Pro otestování spolehlivosti poznávajícího je možné nejprve poznávajícímu ukázat baterii poznávaných, ve které pachatel není (tzv. slepá rekognice). Pokud poznávající v rámci slepé rekognice někoho označí, je nutné jej pro navazující skutečnou rekognici brát jako nespolehlivého [Wells Gary a Olson Elizabeth. Eyewitness testimony. *Annual Review of Psychology*. 2003, 54(1), str. 288].

46. Poznávaná osoba by se dále neměla výrazně odlišovat od figuranta (podobně i § 104b odst. 3 věta první trestního řádu); v opačném případě podle výzkumů hrozí mylné označení nevinného, který se ale s pachatelem shoduje v důležitých znacích. Základním testem je, že na základě předchozí výpovědi poznávajícího by nezúčastněná osoba neměla být mezi figuranty schopná identifikovat podezřelého (Wells Gary. Eyewitness identification: Systemic reforms. *Wisconsin Law Review*. 2006, 2, str. 624), což podobně reflektuje i česká literatura: „Nepostačí, aby přivzaté objekty byly shodné s rekovnaným objektem jen v obecných znacích; musí být shodné i v popsáném znaku specifickém.“ [Protivínský Miroslav. Teorie a praxe kriminalistické identifikace formou rekognice. *Kriminalistický sborník*. 1984, 28(3), str. 133, obdobně i Konrád Zdeněk a Veselá Jitka. *Rekognice*. Praha: Policejní akademie ČR, 2008, str. 55]. V opačném případě by právě specifický znak, na základě kterého si poznávající osoba pachatele pamatuje a na základě kterého osobu pachatele popsala, nepřiměřeně směřoval pozornost poznávajícího k podezřelému.

47. Před rekognicí by měl být poznávající výslovně upozorněn, že pachatel se nemusí nacházet mezi předváděnými osobami. Toto upozornění výrazně snižuje procento špatně označených poznávaných, zatímco se procento řádně označených poznávaných nesníží [Wells Gary a Olson Elizabeth. Eyewitness testimony. *Annual Review of Psychology*. 2003, 54(1), str. 286].

48. Výsledky empirických studií dále ukazují, že validitu rekognice může zvýšit, pokud ji provádí osoba, která neví, kdo by měl být identifikován a které osoby jsou figuranti. [Wells Gary. Eyewitness identification: Systemic reforms. *Wisconsin Law Review*. 2006, 2, str. 629; podobně Bradfield Amy a Wells Gary. The damaging effect of confirming feedback on the relation between eyewitness certainty and identification accuracy. *Journal of Applied Psychology*. 2002, 87(1), 112-120].

49. Po provedení rekognice by měl být poznávající vyslechnut ohledně toho, jak si je jistý svými závěry. I pro tuto fázi lze doporučit, aby výslech vedla osoba, která neví, zda byl někdo identifikován či nikoli.

50. Další důležitou možností vedoucí k podpoře významu rekognice je zvýšení počtu figurantů nad minimální zákonem stanovený počet tří osob (§ 104b odst. 4 tr. řádu). O vhodnosti vyššího počtu poznávaných osob hovoří i odborná literatura (American Bar Association, et al. Achieving justice: Freeing the innocent, convicting the guilty. *Report of the ABA Criminal Justice Section's Ad Hoc Committee to Ensure*

the Integrity of the Criminal Process. The American Bar Association, 2006; Koosedt Margery Malkin. Reforming eyewitness identification law and practices to protect the innocent. Creighton Law Review. 2009, 42, 1, str. 604). Pro srovnání Nejvyšší soud Spojených států např. doporučil užití více než šesti fotografií při rekognici již v roce 1968 ve svém rozhodnutí *Simmons v. United States*, 390 U.S. 377. Obdobně i česká literatura doporučuje použití vyššího počtu poznávaných objektů, zejména, byla-li kvalita popisu nízká či podmínky pozorování horší (srov. Musil Jan, Konrád Zdeněk a Suchánek Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 349).

51. Dalším důležitým nástrojem zvýšení důkazní přesvědčivosti a ostatně i zdokumentováním precizního dodržení procesních pravidel rekognice je možnost pořízení videozáznamu. Odborná literatura pořízení dokumentace či videozáznamu obecně doporučuje (Musil Jan, Konrád Zdeněk a Suchánek Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 353; Konrád Zdeněk a Veselá Jitka. *Rekognice*. Praha: Policejní akademie ČR, 2008, str. 64, Brázda Jan. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*. 2008, 2, 46-48). Pořízení videozáznamu zvyšuje i věrohodnost provedené rekognice, jelikož soud může při přehrání záznamu v hlavním líčení posoudit i bezprostřední reakce poznávající osoby (časový prostor, v němž poznávající osoba subjekt označila, její psychické rozpoložení - rozrušení či pláč) a zhodnotit vlastní průběh rekognice v detailech i celku.

52. Ústavní soud není oprávněn určovat, jak by měla správně probíhat policejní praxe při provádění rekognice. Vlastní průběh úkonu má vždy v rukou orgán činný v trestním řízení. Především na něm spočívá požadavek na jeho řádné provedení a riziko snížení významu či zmaření jeho práce při případném následném konstatování nízké důkazní síly či nepoužitelnosti neopakovatelného důkazu obecným soudem. Ústavní soud si je vědom i obtíží, které mohou policii při zajišťování zákonem stanoveného (či zvýšeného) počtu vhodných figurantů či fotografií při specifických okolnostech některých případů provázet.

53. Ve světle shora uvedených úvah čerpaných z odborné literatury a dosavadní judikatury Ústavní soud považuje za vhodné formulovat opatření, která by mohla vedle zákonem stanovených požadavků výrazně přispět ke zvýšení důkazní síly prováděné rekognice:

- a. Při rekognici by měla být poznávána jen jedna osoba, která by se neměla odlišovat od figurantů ani v obecných ani ve specifických (popsaných) znacích.
- b. Před rekognicí by měla být poznávající osoba doložitelně upozorněna, že se pachatel nemusí nacházet mezi předváděnými osobami.
- c. Je vhodné zvážit, zda by rekognici neměla provádět osoba, která nedisponuje informací o tom, které osoby jsou figuranti a která osoba je poznávána.
- d. Po provedení rekognice by měla být poznávající osoba vyslechnuta k tomu, jak si je jistá svými závěry. Je vhodné zvážit, zda by tento výslech neměla provádět osoba, která nedisponuje informací o tom, které osoby jsou figuranti a která osoba je poznávána.

e. Důkazní sílu rekognice podpoří i vyšší počet poznávaných osob (fotografií).

f. Důkazní sílu rekognice podpoří i dokumentace jejího průběhu pořízením videozáznamu.

III. d) Aplikace na projednávaný případ

54. V posuzovaném případě je nepochybné, že se stíhaný skutek stal. V tomto směru svědecké výpovědi poškozeného jednoznačně odpovídají i závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství a forenzní traumatologie, znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, a kamerový záznam z místa činu. Výrok o vině stěžovatele (a dalších osob) pak obecné soudy opírají předně o důkaz výpovědí poškozeného, tři provedené rekognice podle fotografií a agnoskaci těchto tří osob poškozeným u soudu. Výpověď poškozeného je za daných okolností důkazem původním a přímým.

55. Při výslechu svědka – poškozeného v přípravném řízení dne 27. 8. 2014 za podmínek ustanovení § 158a tr. řádu tento podrobně popsal průběh incidentu a velmi podrobně se vyjádřil i k mnoha charakteristickým rysům jednotlivých útočníků, které před útokem neznal. Při následně prováděné rekognici podle fotografií podle protokolu (na č. 1. 105 spisu) svědek „okamžitě bez zaváhání poznává osobu na fotografii č. 2, kdy uvedl, že to je on, dále po shlédnutí fotografií z fotoalba č. 2 poznávající bez prodlení označil fotografii č. 4, kdy k této dále uvedl, to je ten, co mi nadával a celé to odstartoval, jen má jiný účes, po předložení fotoalba č. 3 svědek označil bez nejmenších pochybností foto č. 1, kdy k tomuto dále uvedl, že to je ten, kterého jsem popisoval jako paviána, kdy účes souhlasí a je i snědší“. Při první fotorekognici tak svědek identifikoval spoluobviněného H., při druhé spoluobviněného E. a při třetí stěžovatele.

56. Soud prvního stupně pak poškozeného znovu vyslechl u hlavního líčení, při němž proběhla i agnoskace, a rekognici podle fotografií s výpovědí poškozeného pak vyhodnotil jako věrohodný důkaz o stěžovatelově vině.

57. Při detailním posouzení průběhu rekognice lze shledat určité aspekty, které sílu tohoto důkazu významně oslabují. Jedná se zejména o fakt, že v rámci třetího setu čtyř fotografií, v němž byl poznáván stěžovatel, se nacházela fotografie jedné osoby, která byla již předložena poznávajícímu (poškozenému) v předchozím druhém setu poznávaných fotografií ve vztahu k jinému spoluobviněnému. Jedna fotografie tak byla předložena poznávajícímu jak v rámci druhého, tak v rámci třetího setu. Pokud v jednom setu fotografií poznávající neidentifikoval určitou osobu jako pachatele, je vyloučeno, aby mohl být v dalším setu pachatelem shledán. Znovuzařazení fotografie téže osoby (figuranta) při další rekognici prováděné bezprostředně po sobě jednou poznávající osobou za účelem identifikace několika poznávaných osob vztahující se k téže prověřované věci ve svém důsledku vedla k tomu, že v případě rekognice stěžovatele byly poškozenému sice předloženy čtyři fotografie osob, ale stěžovatel jednu z nich již v minulém albu vyřadil, což zvyšuje riziko náhodného označení stěžovatele nad zákonem tolerovanou míru. Při dokazování tedy nebyla beze zbytku respektována zákonná podmínka, že pro rozpoznání podezřelé osoby je nezbytné

provést rekognici alespoň ze čtyř osob (§ 104b odst. 4 tr. řádu).

58. Pokud bychom poměřovali průběh rekognice optikou výše naznačených doporučení, bude její sílu snižovat i fakt, že ze spisu není zřejmé, zda byla poznávající osoba výslovně poučena, že se pachatel nemusí nacházet mezi předváděnými osobami a zda rekognici prováděla osoba, která nevěděla, která osoba je poznávána. Byla provedena pouze rekognice podle fotografií, aniž by s odstupem času byla provedena rekognice *in natura* - této otázce se však bude věnovat i následující text, kde bude objasněno, z jakého důvodu je požadavek na provedení rekognice *in natura* s ohledem na okolnosti případu zcela vyloučen. Při rekognici byly použity černobílé fotografie, byť odborná literatura doporučuje použití barevných fotografií (srov. Musil Jan, Konrád Zdeněk a Suchánek Jaroslav. Kriminallistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 353), což do jisté míry podporuje i fakt, že z výpovědi poškozeného vyplynulo, že pachatel měl být snědší pleti („napůl Rom“). Bylo by proto vhodnější, pokud by při složení alba byla dána přednost barevným fotografiím čtyř osob snědší pleti. Rekognice zřejmě nebyla nahrávána, neboť videonahrávka není součástí spisu.

59. Z rozhodnutí obecných soudů je zřejmé, že výpověď poškozeného spolu s rekognicí jako klíčový důkaz obecné soudy podrobily analýze z hlediska věrohodnosti a celkové síly, což je s ohledem na zásadu volného hodnocení důkazů předně jejich úkolem, do něhož Ústavní soud nevidí důvod zasahovat. Dospěly k závěru, že se jedná o důkaz bezpochyby věrohodný s vysokou důkazní silou. V tomto závěru neshledal Ústavní soud žádný náznak svévole a ústavní stížnost proto zamítl. Vedly jej k tomu i následující úvahy.

60. V posuzované věci totiž oslabenou důkazní moc rekognice stěžovatele (předně způsobenou znovuzařazením shodné fotografie do dalšího setu čtyř fotografií) výrazně posiluje celá řada faktorů. Předně se jedná o osobu poškozeného – poznávajícího svědka, který kromě stěžovatele s naprostou jistotou bez jakýchkoli pochybností bez prodlení označil i další dva spoluobviněné, které viděl poprvé v životě až v inkriminovaný čas. Jedná se tedy o trojí rekognici osob, které patří do skupiny, která se pravidelně schází. Jen na okraj lze poznamenat, že pořízení videonahrávky zachycující samotný projev svědka, který dle protokolu „takřka na první pohled“ označuje poznávané osoby, by velmi výrazně posílilo význam tohoto důkazu.

61. Ústavní soud dodává, že při posouzení věrohodnosti svědka nic nebrání tomu vyzdvihnout fakt, že svědek má s ohledem na své vrozené dispozice, dosažené vzdělání, výcvik či zařazení v profesním životě vyvinutější smysl pro zaznamenání, uchování, zvnitřnění a reprodukci komplexního dojmu, který na něm kontakt s konkrétním člověkem či lidmi v minulosti zanechal. Jak uvádí i odborná literatura, schopnost vnímat je závislá na řadě okolností, jako např. na záměrnosti vnímání. Je ovlivněna i okolním světem, profesní zaměřeností, osobním vztahem k objektu vnímání, ale i věkem vnímající osoby, jejím psychickým a fyzickým stavem apod. (srov. Chmelík, Jan a kol. Rukověť kriminalistiky, Plzeň, 2005, str. 161). V posuzovaném případě je poznávající osobou mladý člověk, absolvent vysoké školy scénaristiky a režie, který se v době bezprostředně před útokem v této profesi realizoval a který má dle svých slov vyvinutý cit pro vizualizaci detailů lidských obličejů, které v minulosti zaznamenal. Jeho věrohodnost posiluje i upřímná snaha vyjádřit pocit, který bezprostředně při rekognici měl.

62. K námitkám stěžovatele týkající se jistého časového odstupu mezi útokem a momentem, kdy byl poškozený schopen útočníky popsat a identifikovat, se podrobně vyjádřila znalkyně z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie. Zabýval se jím i soud prvního stupně při hodnocení věrohodnosti (č. l. 10 rozsudku), kdy shledal, že se jedná o jev typický pro posttraumatickou stresovou poruchu, kterou poškozený v důsledku útoku trpí.

63. K námitce vztahující se k sestavení identikitu lze dodat, že se jedná o identikit, kterým poškozený nepomohl k určení totožnosti stěžovatele, nýbrž spoluobviněného H. Důvodem, proč si spoluobviněného H. poškozený mohl zafixovat ještě o něco více než ostatní, mohl být i fakt, že to byl právě spoluobviněný H., kdo na poškozeného fyzicky zaútočil jako první. Dílčí nesrovnalosti ve výpovědích svědka jsou běžným úkazem, s nímž se policejní a justiční praxe při vyhodnocování svědeckých výpovědí setkává.

64. Podle skutkové věty rozsudku soudu prvního stupně podporované závěry znaleckých posudků z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství a psychiatrie, poškozený mladý muž v důsledku brutálního napadení utrpěl rozsáhlá poranění obličeje, které si vyžádaly a zřejmě ještě vyžádají komplikovanou léčbu s nejistými výsledky. Následkem útoku došlo k vážné újmě na vzhledu poškozeného. Nedílnou složkou traumatizujícího zážitku je podle lékařů i závažná psychiatrická diagnóza – posttraumatická stresová porucha, která má u poškozeného tendenci k chronifikaci přecházející do periodické depresivní poruchy a trvalé změny osobnosti. Zcela jednoznačně tedy poškozený splňuje znaky zvlášť zranitelné oběti podle § 2 odst. 4 písm. d) zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů. Je s podivem, že tato zásadní skutečnost nikde v rozhodnutích obecných soudů nezazněla. Proti možnosti provedení (další) rekognice *in natura* po uplynutí určitého času po rekognici podle fotografií (k níž se souhlasně vyjádřil odvolací soud k námitce obhajoby) pak velmi výrazně hovoří dle Ústavního soudu obecné riziko prohloubení prvotní a opakování tzv. druhotné újmy oběti (srov. ustanovení § 2 odst. 5 zákona o obětech), jež musí být s ohledem na důležitost chráněných zájmů obětí rovněž relevantním kritériem pro rozhodování Ústavního soudu a soudů obecných (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. III. ÚS 2916/15). Ke stěžovatelem navrhované vhodnosti doplnit dokazování o další zkoumání věrohodnosti poškozeného Ústavní soud neshledává vzhledem k okolnostem případu jakékoli opodstatnění.

65. V posuzované věci je navíc klíčový důkaz výpovědí poškozeného s označením tří pachatelů podporován i řadou dalších důkazů nepřímých. Jedná se o výpověď samotného stěžovatele a spoluobviněného E., kteří se i dle vlastních slov navzájem i s dalším spoluobviněným znají a často se schází na diskotéce blízko místa, kde došlo k útoku, což potvrdily i další vyslechnuté svědkyně. Skutkový děj je dále podporován i doloženou komunikací obviněných, kde se vedle mnoha projevů verbální agresivity objevuje výraz, že budou někoho „vypínat“, což znamená (podle jejich objasnění u soudu) někoho fyzicky vážně napadnout.

66. Námitkou stěžovatele týkající se zavinění těžšího následku v případě trestného činu spáchaného ve spolupachatelství se podrobně zabýval dovolací soud a shledal ji zjevně neopodstatněnou. Ústavní soud nevidí důvod jeho rozvedené závěry

(na č. 1. 6 – 8 usnesení) reprodukovat a odkazuje na ně.

IV. Závěr

67. Na základě shora uvedených úvah Ústavní soud dospěl k závěru, že podmínky, za kterých obecnými soudy uplatněný výklad a aplikace práva a vedení trestního procesu překračuje hranice ústavnosti, v dané věci splněny nejsou. Nelze dovést ani excesivní odklon od zákonných zásad ovládajících postupy obecných soudů v řízení ani od pravidel ústavnosti, konstatovaných v judikatuře Ústavního soudu.

68. Stěžovateli se zásah do ústavně zaručených základních práv nebo svobod doložit nezdařilo; Ústavní soud proto ústavní stížnost podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 20. června 2017

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu

Odlišné stanovisko soudkyně Kateřiny Šimáčkové k nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017

Jsem přesvědčena, že v trestním řízení nebyla stěžovateli vina prokázána bez důvodných pochybností a že tedy došlo k porušení presumpce neviny. Stěžovatelova vina byla dokázána pouze pomocí rekognice, která byla provedená vadně, přičemž nebyla doplněna dalšími důkazy. Komunikace stěžovatele a dvou dalších odsouzených na sociálních sítích nesvědčí o jejich vině, ale o jediné skutečnosti – že byli v době napadení poškozeného v blízkém okolí místa, kde byl útok spáchán. Nelze z ní dovodit, jak to učinil Obvodní soud pro Prahu 4, že se na Facebooku po útoku o něm bavili. Stejně tak jejich fotografie na sociálních sítích se zatnutými bicepsy nutně nesvědčí o jejich násilném charakteru, jak je interpretoval Městský soud v Praze; v určitém stádiu vývoje člověka je toto relativně častým jevem, který nesvědčí o asociálním jednání. Provedená rekognice tedy byla jediným (stěžejním) důkazem, usvědčujícím stěžovatele, přičemž zejména s přihlédnutím k jejím vadám nebyla důkazem dostatečným.

Ztotožňuji se se závěrem většiny o vadách provedení rekognice, ale nesouhlasím s tím, že poznání tří osob z jedné skupiny tyto vady vyvažuje. Tato skutečnost jistě zvyšuje důvěryhodnost výsledků rekognice, ale nevyvažuje její vady, má-li být posuzována jako rozhodující důkaz. Jedním z možných scénářů totiž je, že daný trestný čin spáchali zbylí dva spoluodsouzení a stěžovatel nikoli. Pokud poškozený správně označil zbylé dva pachatele, tak pravděpodobnost náhodného správného výběru v případě setu stěžovatele není natolik vysoká, aby vytknuté vady vyvážila.

Další důvody, které do určité míry obecně snižují spolehlivost svědectví poškozeného, spočívají v tom, že k útoku došlo v noci, tedy za snížené viditelnosti, že poškozený pachatele viděl pouze krátce a že poškozený před útokem pil alkohol, byť v menší míře (max. 3 dcl vína dle jeho výpovědi u hlavního líčení, č. listu 482). Všechny tyto skutečnosti vyžadují, aby spolehlivosti svědectví poškozeného byla věnována speciální pozornost. Odkazovaly-li obecné soudy na mimořádnou schopnost poškozeného zapamatovat si podobu pachatelů, bylo nutné této schopnosti věnovat větší pozornost, zejména ji určitým způsobem odborně potvrdit či dokázat. V případě, kdy se jedná o rozhodující důkaz, tak nelze pouze odkázat na obor studia poškozeného (scenáristika a režie), jak to soudy učinily (rozsudek obvodního soudu, str. 7; vyjádření Nejvyššího soudu). Skutečnost, že poškozený sestavil identikit, který odpovídá podobě jednoho z odsouzených, sice naznačuje dobré schopnosti paměti poškozeného, ale nikoli průkazně; sestavený identikit se navíc vztahuje k jinému odsouzenému než ke stěžovateli. Navazující agnoskace stěžovatele poškozeným pak již byla ovlivněna tím, že si jeho podobu zafixoval v paměti z fotografie při rekognici, proto již není možno agnoskaci po provedené rekognici považovat za další či dokonce samostatný důkaz.

Hlavním nedostatkem provedené rekognice bylo, že fotografie poznávaných osob (zejména stěžovatele), se výrazně odlišovaly od ostatních fotografií (figurantů). V setu fotografií, kde byl poznáván stěžovatel, dvě osoby ze čtyř nebyly romského etnika, byť tento specifický znak poškozený výslovně popsal. Etnikum je přitom identifikační vlastností, ve které se předváděné osoby nemají odlišovat, zejména pak, když je svědek výslovně uvede. Základní podmínka stanovená zákonem i vědeckými studiemi, aby se poznávané osoby výrazně neodlišovaly, tak v tomto případě nebyla dodržena. Situace, kdy poznávající osoba ve skutečnosti nepoznávala pachatele na základě své předchozí výpovědi ze čtyř ale ze dvou osob, neboť další dvě osoby vůbec popisu poškozeného

neodpovídaly, výrazně snižuje spolehlivost rekognice. Pravděpodobnost náhodného výběru stěžovatele tak byla 1:1, což je v rozporu se zákonem i empirickým výzkumem.

Za alarmující považují, že orgány činné v trestním řízení nebyly schopné dokázat stěžovatelovu vinu pomocí dalších důkazních prostředků. Poškozený byl velmi surově zbit tak, že by nechybělo málo, aby zemřel, pak tedy měly orgány činné v trestním řízení zajistit a předložit další důkazy než jen vadně provedenou rekognici pachatelů ze strany poškozeného.

Byť si jsem plně vědoma závažnosti trestného činu, který byl spáchán, a těžkých následků trestného činu pro poškozeného, tak nemohu souhlasit s tím, že by vina stěžovatele byla prokázána prakticky jistě. Vadně provedená rekognice a teprve na ni navazující agnoskace neodůvodňuje jednoznačný závěr, že se trestného činu dopustil stěžovatel. Domnívám se proto, že v případě stěžovatele byla porušena presumpce nevinny.

Orgány činné v trestním řízení (zejména Policie ČR) by měly nejen upravit svoje instrukce při realizaci rekognice, aby odpovídaly standardům vycházejícím z empirických poznatků, ale zároveň by měly být v podobných případech aktivnější a vyhledávat širší spektrum důkazních prostředků.

Uzavírám tedy, že soudy by neměly „dotahovat“ chyby na straně orgánů vyšetřujících trestnou činnost. Tyto orgány by naopak měly vyvinout větší snahu při shromažďování důkazů a postupovat v souladu s nejnovějšími kriminalistickými postupy zejména při realizaci takového důkazního prostředku, jímž je rekognice. Obecné soudy a ani Ústavní soud by neměly přitakat odsouzení člověka, nebyla-li jeho vina prokázána právně perfektně a kriminalisticky přesvědčivě. Jsem přesvědčena, že pojem „shledání viny bez důvodných pochybností“ se musí vyvíjet v souladu s empirickými důkazy o spolehlivosti určitých důkazních prostředků. Požadavek presumpce nevinny totiž není neměnný napříč časem, ale reaguje na společenské možnosti a vývoj společnosti. Se zvyšujícími se možnostmi orgánů činných v trestním řízení a s čím dál jasněji stanovenými standardy pro realizaci určitých důkazů se nutně zpřísňuje i hranice, kdy je dokázána vina bez důvodných pochybností. V tomto konkrétním případě se jednalo o jediný odsuzující důkaz, který byl proveden způsobem, který neodstranil důvodné pochybnosti o vině, a to zejména kvůli jeho špatnému provedení, které neodpovídalo současným právním a vědeckým standardům provádění rekognice.

V Brně 20. 6. 2017

Kateřina Šimáčková